

БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА КЛЮЧОВИМ СЛОВОМ “РЕСУРС” В УКРАЇНІ ТА РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

Проведено бібліометричне дослідження дисертаційних робіт за ключовим словом “ресурс”, захищених на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук в Україні та Російській Федерації, здійснено критичний аналіз та систематизацію наукових досліджень за видами ресурсів

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень. Стрімкий розвиток світової економіки, нарощування темпів виробництва призводить до необхідності вирішення проблеми ефективного управління економічними ресурсами в умовах асиметричності інформації. Якісне вирішення зазначеної проблеми неможливе без дослідження наукових надбань попередників, а також врахування в процесі управління облікової інформації, яка є основною прийняття управлінських рішень.

На користь актуальності обраної теми дослідження свідчить зацікавленість нею науковців різних галузей науки. Так, тільки за період 1990-2010 рр. в Україні захищено 943¹ дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук, в назві яких міститься слово “ресурс”, в тому числі 378 робіт економічного напрямку. В Російській Федерації за вказаний період із зазначеної тематики захищено 509²³ робіт на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук.

Метою дослідження є вивчення дисертаційних робіт, захищених на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук в Україні та Російській Федерації протягом періоду 1990-2010 рр. з використанням бібліометричного та бібліографічного методів дослідження для систематизації наукових досліджень за видами ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Основними напрямками, за якими проведено бібліографічний аналіз наукових досліджень за ключовим словом “ресурс” в Україні, є динаміка захищених дисертацій за роками захисту, географія виконаних дисертаційних досліджень, а також спеціальності захисту. Об’єкт аналізу становить суцільна вибірка дисертаційних досліджень вітчизняних науковців в період з 1991 по 2009 роки за ключовим словом “ресурс”, за даними системи каталогів авторефератів та дисертацій Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – НБУВ).

Дисертаційні роботи економічного напрямку захищено за такими спеціальностями: 08.00.01 (08.01.01) “Економічна теорія та історія економічної думки”, 08.00.02 (08.05.01) “Світове господарство і міжнародні економічні відносини”, 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством”, 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)”, 08.00.05 “Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка”, 08.00.06 (08.08.01) “Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища”, 08.00.07 (08.09.01) “Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика”, 08.00.08 (08.04.01) “Гроші, фінанси і кредит”, 08.00.09 (08.06.04) “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної

¹ Відповідно до даних системи каталогів авторефератів та дисертацій Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.nbuv.gov.ua/>

² Відповідно до даних системи каталогів авторефератів та дисертацій Російської державної бібліотеки національної [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://sigla.rsl.ru/>

³ Відповідно до даних Вищої атестаційної комісії Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу vak.ed.gov.ru/

діяльності)”, 08.00.11 “Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці”, 08.02.02 “Економіка та управління науково-технічним прогресом”, 08.02.03 “Організація управління, планування і регулювання економікою”, 08.03.02 “Економіко-математичне моделювання”, 08.06.01 (08.06.02) “Економіка, організація і управління підприємствами”, 08.07.01 “Економіка промисловості”, 08.07.02 “Економіка сільського господарства і АПК”, 08.07.04 “Економіка транспорту і зв’язку”, 08.07.05 “Економіка торгівлі та послуг”, 08.10.01 “Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка” (див. табл. 1).

Зокрема, в межах спеціальності 08.00.01 (08.01.01) “Економічна теорія та історія економічної думки” захищено 10 дисертацій, що становить 2,65 % від загальної кількості робіт економічного напрямку із зазначеної проблематики. Дисертаційні роботи за даною спеціальністю виконували В.В. Волошенко, О.М. Мартин, О.С. Марченко, С.Ю. Половнікова, Н.І. Приходько, Я.Ю. Радченко, М.І. Синюченко, С.В. Степаненко, М.М. Туріянська, Нуман Хасанов. Серед найбільш вагомих питань, що піднімалися зазначеною групою дослідників, – трансформація економічних можливостей людей в економічний ресурс, формування ринків економічних ресурсів в Україні, сутність консалтингових ресурсів та їх функціонування в інноваційних системах національної економіки, ресурсозбереження в розширеному відтворенні трансформаційної економіки України, відтворення фінансових ресурсів в сфері малого бізнесу, ринкова трансформація механізму розподілу трудових ресурсів в Україні, інвестиційні ресурси та їх використання в трансформаційній економіці та ін.

За спеціальністю 08.00.02 (08.05.01) “Світове господарство і міжнародні економічні відносини” виконано 7 робіт, що становить 1,85 %. В межах даної спеціальності виконували та захищали роботи, присвячені питанням міжнародної міграції трудових ресурсів, міжнародним інвестиційним ресурсам, місцю інформаційних та інтелектуальних ресурсів у розвитку світового господарства Ю.С. Гурова, В.Г. Дідик, Д.О. Ільницький, І.П. Ольшевські, С.П. Слободяник, Л.Б. Чайка-Петегрич, І.М. Чамара.

Серед робіт, захищених за спеціальністю 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” 8 робіт (2,12 %) мають в назві ключове слово “ресурс”. Зокрема, А.А. Бабич-Побережна розглядала питання формування та використання вітчизняних і світових високобілкових рослинних ресурсів; В.І. Гаврик – методологічні та організаційно-економічні засади забезпечення сільського господарства паливно-енергетичними ресурсами та підвищення ефективності їх використання; П.І. Коренюк – ефективність відтворення ресурсного потенціалу продовольчого комплексу: теорія, методологія, практика; П.М. Куликів – механізми ефективного управління фінансовими ресурсами в галузі освіти і науки України; М.А. Куценко – економічні механізми ресурсозабезпечення оперативно-рятувальної служби МНС України; В.П. Петренко – управління використанням інтелектуальних ресурсів соціально-економічних систем; Д.К. Турченко – ресурсно-функціональний механізм розвитку системи енергетичної безпеки держави; О.В. Ульяновченко – управління ресурсним потенціалом в аграрному секторі.

За спеціальністю 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)” захищено 45 дисертацій, що становить 11,90 % від загальної кількості. За даною спеціальністю переважно розглядалися питання, пов’язані з управлінням та використанням фінансових ресурсів, ефективність використання трудових та виробничих ресурсів, а також ресурсний потенціал підприємства та його ресурсозабезпечення.

Таблиця 1. Групування дисертаційних досліджень, захищених в Україні за 1991-2009 рр. на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук з питань ресурсів

Шифр	Назва	Кількість, шт.	Питома вага, %	Автор
1	2	3	4	5
08.00.01 (08.01.01)	Економічна теорія та історія економічної думки	10	2,65	Волошенко В.В., Мартин О.М., Марченко О.С., Половнікова С.Ю., Приходько Н.І., Радченко Я.Ю., Синюченко М.І., Степаненко С.В., Туріянська М.М., Хасанов Нуман
08.00.02 (08.05.01)	Світове господарство і міжнародні економічні відносини	7	1,85	Гурова Ю.С., Дідик В.Г., Ільницький Д.О., Ольшевська І.П., Слободяник С.П., Чайка-Петегирич Л.Б., Чамара І.М.
08.00.03	Економіка та управління національним господарством	8	2,12	Бабич-Побережна А.А., Гавриш В.І., Коренюк П.І., Куликів П.М., Куценко М.А., Петренко В.П., Турченко Д.К., Ульяновченко О.В.
08.00.04	Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)	45	11,90	Безус Р.М., Белов Б.О., Болдуєва О.В., Бондаренко О.Ф., Борисова І.С., Василенька Н.І., Гаража О.П., Гудзь О.Є., Гура А.М., Дерев'яно Ю.М., Дорошкевич Д.В., Житник Т.П., Зуєва О.І., Карпенко А.М., Качура А.Є., Коверга А.В., Кравцова А.М., Кравченко А.В., Кремень О.М., Крихтіна Ю.О., Крючковська Т.О., Кудіна О.М., Лобачова Н.В., Лола Ю.Ю., Максимова О.С., Мамалюк О.А., Нуд О.П., П'яtkова Н.П., Піскова Ж.В., Потриваєв А.І., Приступа Л.А., Редько Л.І., Роговий А.В., Сорока М.В., Степаненко В.О., Тищенко С.В., Федоркіна М.С., Хлівна І.В., Хомин І.П., Цуркан І.М., Чайковська В.П., Чуйко Н.В., Шевцова М.Ю., Якименко В.А., Гайдар О.В.
08.00.05	Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка	15	3,97	Алиев Р.Н., Аль-Кабаб-Абдулвахаб Мокбиль, Бойко А.В., Бондаренко Л.М., Дьяченко Я.Я., Іванов А.О., Колмакова О.М., Лактионов В.Н., Маргіта М.В., Москва М.Г., Одоємелан М.М., Олександренко І.В., Онвука Б.Е., Руфунджо Б.Б., Яковлева Г.Е.
08.00.06 (08.08.01)	Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища	57	15,08	Андрєєва В.А., Антоненко І.Я., Дідик Я.М., Дорош О.С., Дудюк В.С., Єлззіна О.М., Авраменко Т.П., Білик Р.Р., Голуб О.А., Гуцуляк Ю.Г., Дворяшина Н.С., Жолкевський П.Ф., Жук О.П., Заря І.В., Збагерська Н.В., Ібатуллін Ш.І., Кириченко О.О., Козій С.О., Коренюк П.І., Кулаковський Ю.П., Курильців Р.М., Лаврик У.В., Лицур І.М., Луців Н.Г., Мазій Н.Г., Максимович О.М., Малик Л.О., Матвєєв М.Е., Мельник О.М., Мовчан Т.В., Мозгалова В.М., Овсяннікова Н.В., Педько І.А., Педько С.Б., Пономаренко О.В., Песчанська І.М., Приступа Р.Г., Рєвко Т.В., Рубель О.Є., Серенко В.В., Скоков С.О., Скороход І.С., Сидорук Б.О., Смолярчук М.В., Фєсіна Ю.Г., Холодов Д.В., Чук Л.Г., Шворак А.М., Шмагіна В.В., Шостак Л.Б., Щурик М.В., Юровський Р.І., Хвесик М.А., Гнаткович О.Д., Ковалів О.І., Лук'янихін В.О., Романюк С.О., Бриндзя З.Ф.

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
08.00.07 (08.09.01)	Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика	13	3,44	Богданова Т.І., Бочарова Н.О., Додонов О.В., Ковалевська В.В., Кучер В.В., Магамедінова З.І., Махсма М.Б., Нгуєн К.Т., Панченко Г.С., Попов О.С., Семів Л.К., Табачкова Н.А., Якуба К.І.
08.00.08 (08.04.01)	Гроші, фінанси і кредит	40	10,58	Александрова Г.М., Андронов О.М., Башлай С.В., Бодаковський В.Ю., Варга С.І., Виговська В.В., Вожков А.П., Горяник Ж.І., Гринько О.Л., Гузенко Т.С., Гулієв У.Р., Джаферова Л.Р., Дишкант О.В., Довгань Ж.М., Єріс Л.М., Заїка І.П., Захарченко В.П., Землячов С.В., Злепко Н.П., Кобилкін О.М., Ковалевич Д.А., Коваль С.Л., Кудряшов С.В., Кузьмінський В.З., Кузьмович О.В., Лободіна З.М., Марченко А.А., Мельничук Н.Ю., Новосад Л.Я., Огаренко О.В., Павлюк С.М., Панасюк Л.В., Петленко Ю.В., Рупняк М.Я., Самошкіна І.Д., Угляренко О.М., Федосік І.М., Шашкевич О.Л., Шершун М.Х., Яструбський М.Я.
08.00.09 (08.06.04)	Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)	17	4,50	Алфаал Хаїєл, Амеліна О.В., Барабаш Н.С., Бикова Н.Л., Блажей Л.А., Венгреневич Н.Р., Вовк В.М., Лиско О.В., Писаренко Т.М., Роздобудьмо В.В., Романенко О.А., Сарай Н.І., Сльозко Т.М., Талах Т.А., Шендригоренко М.Т., Шульга Н.В., Ярмолюк О.Ф.
08.00.11	Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці	2	0,53	Зайцев І.С., Русин Р.С.
08.02.02	Економіка та управління науково- технічним прогресом	4	1,06	Брінь П.В., Гнаток В.М., Козьменко С.М., Мазін Ю.О.
08.02.03	Організація управління, планування і регулювання економікою	19	5,03	Близький Р.С., Бортник О.М., Ванькович Д.В., Гришко В.В., Долинець І.М., Дронік С.В., Дуфенюк О.М., Жерліцина Д.М., Ліпич О.М., Ломикін І.А., Мартинюк О.П., Новікова Р.О., Поляков М.О., Ревтюк Є.А., Рибак В.В., Розвод С.В., Рябушка Л.Б., Третьяк О.Д., Чмельова О.С.
08.03.02	Економіко-математичне моделювання	6	1,59	Архипова С.В., Берсуцький А.Я., Кукушкіна О.В., Меркулов М.М., Миронова Л.Г., Распутна Л.В.

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
08.06.01 (08.06.02)	Економіка, організація і управління підприємствами	63	16,67	Аведян Л.И., Азаренкова Г.М., Акименко Н.В., Балашова Р.І., Бессонова С.І., Біда С.О., Білоченко А.М., Бондаренко О.О., Бондарчук-Грита Г.В., Бурмака М.М., Буряк В.В., Василевська Н.Є., Вдович В.Г., Вініченко М.М., Вінюков-Проценко А.С., Войтків Л.С., Гавкалова Н.Л., Гавриленко С.М., Газуда Л.М., Глас С., Дробот Я.В., Закоморний С.М., Залудяк М.І., Зампасі М., Заславська К.А., Захарова О.В., Зима О.Г., Аль-Ваккад Сами Мох"д., Іваннікова Н.А., Іванюта С.М., Іпполітова І.Я, Карман З.М., Качала М.В., Колесникова В.М., Лесюк В.Р., Липницький Д.В., Лоскутова Я.Ю., Лью Тхань Там., Ляшко В.П., Маршалок М.С., Мета Мехмед., Мица Є.В., Мішина С.В., Огурцов В.В., Отливанська Г.А., Пенська І.О., Перекрест Т.В., Пономаренко Є.В., Путінцев А.В., Рекова Н.Ю., Рубан Л.О., Савінова О.М., Сенчук С.Р., Сеньків С.І., Слупіцька О.І., Соколов С.А., Соловей М.М., Суліма Н.М., Сушко Л.М., Шкроміда В.В., Яременко О.Р., Ярошевич Н.Б., Яценко В.М.
08.07.01	Економіка промисловості	11	2,91	Александров І.О., Безпалько О.В., Гурська О.А., Дроботова М.В., Єгорова І.Г., Караван Н.А., Опалов О.А., Павлюченкова О.Б., Фокас Л.М., Шем'якіна Н.В., Якимчук Т.В.
08.07.02 (08.09.02,) 08.07.02; 08.09.02	Економіка сільського господарства і АПК	34	8,99	Баглей Р.Р., Бобко В.В., Борисова В.А., Гончаренко О.Г., Гордійчук А.В., Григор'єв С.М., Дацій Н.В., Дідковська Л.І., Замора О.І., Косодій Р.П., Котикова О.І., Краснощок С.О., Куц О.В., Лотоцький І.І., Марченко В.А., Мегедин І.В., Микула О.Я., Михайлова Л.І., Нацюк І.М., Перелигін М.М., Побережна А.А., Радомський В.С., Романова В.А., Рубай О.В., Рудченко І.В., Сілкін В.М., Старицька О.П., Сухомлін Л.В., Штефан Л.Б., Яковець І.І., Якубів В.М., Іванілов О.С., Сулим М.В., Фурдичко О.І., Лишиленко В.І.
08.07.03	Економіка будівництва	3	0,79	Гладій М.В., Писаревський І.М., Фісуненко П.А.
08.07.04	Економіка транспорту і зв'язку	3	0,79	Гудз К.І., Кудряшова Н.В., Могилевич М.В.
08.07.05	Економіка торгівлі та послуг	6	1,59	Вожжова О.Ф., Гринюк Н.А., Жарко І.В., Сідун В.А., Шалева О.І., Шталь Т.В.
08.10.01	Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка	13	3,96	Березіна Л.М., Жук М.В., Лукашик С.І., Марцінковська О.Б., Михайличенко А.О., Панкевич Л.В., Потапова Н.М., Тарасов С.Д., Трілленберг Г.І., Харламова О.В., Харламова О.В., Шутов М.М., Яхіна Т.Р.

Спеціальність 08.00.05 *“Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка”* представлена 15 роботами (3,97 %). В роботах, виконаних в межах зазначеної спеціальності піднято питання, пов'язані з трудовими (людськими) ресурсами, а також питання ресурсних можливостей окремих економічних регіонів.

Кількість робіт, захищених за спеціальністю 08.00.06 (08.08.01) *“Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища”* є однією з найбільших – 57 робіт, що становить 15,08 %. Серед питань, що піднімалися – використання, охорона, відтворення окремих видів природних ресурсів, рекреаційні ресурси та проблеми використання природно-ресурсного потенціалу.

По 13 (3,44 %) дисертаційних робіт захищено за спеціальностями 08.00.07 (08.09.01) *“Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика”* і 08.10.01 *“Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка”*.

Значну кількість робіт захищено в межах спеціальності 08.00.08 (08.04.01) *“Гроші, фінанси і кредит”*, а саме 40 робіт, що становить 10,58 %. Науковцями, які працювали за вказаною спеціальністю висвітлюються, зокрема, питання управління банківськими, кредитними, фінансовими та інвестиційними ресурсами, їх формування в межах банківських установ, бюджетів, організацій та окремих підприємств.

Найбільша кількість робіт виконана за спеціальністю 08.06.01 (08.06.02.) *“Економіка, організація і управління підприємствами”* – 63 роботи, що становить 16,67 %. Значна увага науковців до даної спеціальності зумовлена тим, що економічні ресурси є однією з головних складових у здійсненні господарської діяльності, вони – основа майбутньої продукції, виготовленої в наслідок раціонального та ефективного поєднання різних видів економічних ресурсів. В межах даної спеціальності розглядалися виробничі ресурси, матеріальні, трудові, їх контроль та можливості використання, а також такий специфічний вид економічних ресурсів, як інформація.

Відносно незначну кількість робіт захищено за спеціальностями 08.02.02 *“Економіка та управління науково-технічним прогресом”* – 4 роботи (1,06 %); по 3 роботи, що становить 0,79 %, за спеціальністю 08.07.03 *“Економіка будівництва”* і 08.07.04 *«Економіка транспорту і зв'язку»*, а також по 6 робіт (1,59 %) в межах спеціальностей 08.03.02 *“Економіко-математичне моделювання”* і 08.07.05 *“Економіка торгівлі та послуг”*.

В межах спеціальності 08.00.09 (08.06.04) *“Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)”* захищено 17 робіт, що складає 4,50 % від загальної кількості робіт економічного напрямку. Роботи на здобуття наукових ступенів за даною спеціальністю виконували: Алфаал Хаиел – *“Облік и аудит матеріальних ресурсів”*, О.В. Амеліна – *“Облік та контроль операцій з векселями в системі управління фінансовими ресурсами комерційних банків”*, Н.С. Барабаш – *“Облік та аналіз фінансових ресурсів підприємств торгівлі”*, Н.Л. Бикова – *“Облік і аналіз паливно-енергетичних ресурсів”*, Л.А. Блажей – *“Оперативний економічний аналіз використання виробничих ресурсів в умовах функціонування АРМ”*, Н.Р. Венгреневич – *“Аналіз та оцінка ресурсів комерційного банку для активізації підприємництва”*, В.М. Вовк – *“Методика та організація аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємства”*, О.В. Лиско – *“Облік і контроль використання матеріально-технічних ресурсів у капітальному будівництві”*, Т.М. Писаренко – *“Облік, аналіз і контроль ефективності використання фінансових ресурсів у бюджетних установах”*, В.В. Роздобудько – *“Облік і контроль використання матеріально-технічних ресурсів у автотранспортному виробництві з застосуванням ПЕОМ”*, Романенко О.А. – *“Аналіз і контроль формування та використання фінансових ресурсів холдингових компаній”*, Н.І. Сарай – *“Удосконалення економічного аналізу використання матеріальних ресурсів”*,

Т.М. Сльозко – “Бухгалтерський облік у системі управління матеріальними ресурсами промислового підприємства”, Т.А. Талах – “Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств хлібопекарської промисловості”, М.Т. Шендригоренко – “Методика обліку, контролю і аналізу матеріальних ресурсів”, Н.В. Шульга – “Облік і аудит розрахунків з оплати праці та аналіз ефективності використання трудових ресурсів”, О.Ф. Ярмолук – “Облік земельних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах”.

Отже, як видно з викладених результатів проведеного дослідження, питання формування, розподілу та використання різних видів ресурсів є досить проблемними та викликають інтерес багатьох науковців з різних галузей знань. Тільки в сфері економічних наук за період 1991-2009 р. зазначені питання піднімалися в межах 20 спеціальностей, що підтверджує актуальність досліджень.

Наступним етапом бібліометричного аналізу дисертаційних досліджень питань пов'язаних з ресурсами є аналіз динаміки (рис. 1), який дасть можливість визначити активність досліджень в певний часовий проміжок, а також встановити фактори, які обумовили дану активність зважаючи на певні часові рамки.

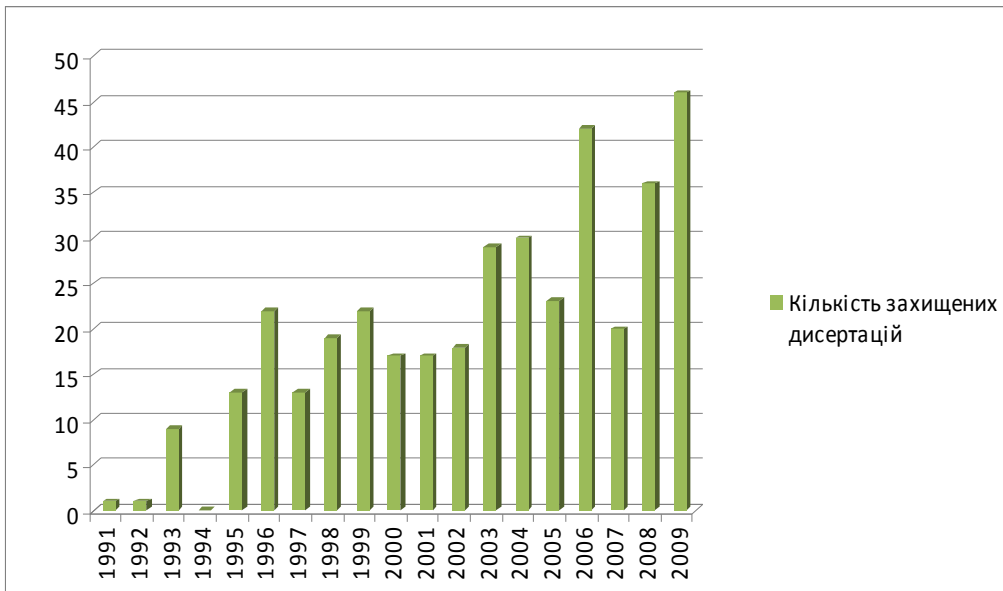

Рис. 1. Динаміка дисертаційних досліджень, захищених в Україні за 1991-2009 рр. на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора економічних наук з питань ресурсів

Результати аналізу вказують на підвищення активності дослідження проблем, пов'язаних з ресурсами, починаючи з 1995 року. Так, з 1991 по 1993 кількість дисертаційних досліджень була відносно низькою і за вказані 3 роки становить 11 робіт. В 1994 році дисертаційні роботи з даного напрямку взагалі не виконувалися. Така ситуація зумовлена з частково сформованою економічною системою, що повстала на межі переходу на ринкові відносини. Переважна більшість питань, що досліджувались в даний період, спрямована на ефективність використання ресурсів, ресурсозбереження та використання ресурсів в сільському господарстві.

Розуміння необхідності утримання позиції держави та окремих економічних суб'єктів в контексті підвищення конкуренції спонукало науковців до пошуку нових методів управління ресурсами, що призвело до активізації досліджень проблем, пов'язаних з ефективним управлінням ресурсами різних видів, починаючи з 1995 року. Також до факторів, що призвели до підвищення зацікавленості окресленими питаннями, можна віднести прагнення суспільства до задоволення постійно

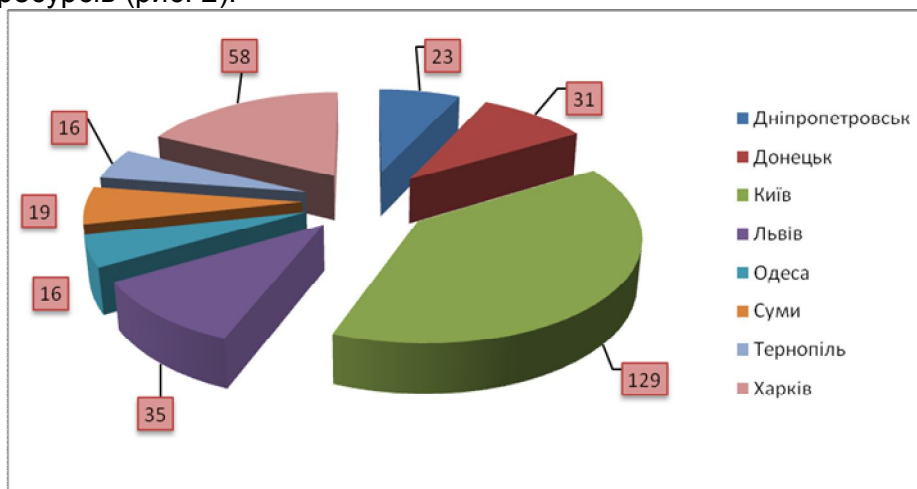
зростаючих потреб на фоні неминучої проблеми обмеженості ресурсів для їх задоволення. Так, починаючи з 2003 року спостерігається значне підвищення кількості дисертаційних досліджень, а саме в 2009 році – 29 робіт, в порівнянні з минулими роками (2000 р. – 18, 2001 – 2002 рр. по 17). Зокрема, серед питань, що починають найбільше цікавити дослідників є дослідження альтернативних та нових видів ресурсів (інформація, знання, освіта), раціональне використання природних ресурсів, а також впровадження на підприємствах відповідних ресурсозберігаючих технологій. Найбільша кількість дисертацій захищена в 2009 році – 46 робіт, що вказує на актуальність даної проблематики і на сьогоднішній день.

Черговим етапом бібліометричного аналізу є аналіз географії захисту дисертацій (табл. 2).

Таблиця 2. Географія захисту дисертаційних досліджень, захищених в Україні за 1991-2009 рр. на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора економічних наук з питань ресурсів

№	Місто	Кількість, шт	Питома вага, %	№	Місто	Кількість, шт	Питома вага, %
1	Біла Церква,	1	0,26	13	Маріуполь	2	0,53
2	Дніпропетровськ	23	6,08	14	Одеса	16	4,23
3	Донецьк	31	8,20	15	Полтава	3	0,79
4	Житомир	3	0,79	16	Рівне	8	2,12
5	Запоріжжя	4	1,06	17	Сімферополь	4	1,06
6	Ірпінь	2	0,53	18	Суми	19	5,06
7	Київ	129	34,13	19	Тернопіль	16	4,23
8	Кривий Ріг	2	0,53	20	Ужгород	3	0,79
9	Львів	35	9,26	21	Харків	58	15,34
10	Луганськ	7	1,85	22	Херсон	1	0,26
11	Луцьк	1	0,26	23	Хмельницький	5	1,32
12	Миколаїв	5	1,32	Разом		378	100,00

Дані аналізу вказують на існування відповідних наукових центрів. Проте необхідно враховувати, що на обсяг захищених дисертацій впливає галузева спрямованість певної області (регіону), кількість вищих навчальних закладів та кількість відритих спеціалізованих вчених рад по захисту кандидатських і докторських дисертацій за економічними спеціальностями. Зважаючи на ці фактори, є 8 найбільших міст, які можна вважати центрами розвитку науки та таких, в яких значну увагу приділяють дослідженню питань ресурсів (рис. 2).

Отже, найбільшими науковими центрами є Київ, на який припадає 34,13 % всіх дисертаційних досліджень, в яких розглядалися проблеми ресурсів, Харків (15,34 %), Львів (9,26 %), Донецьк (8,20 %), Дніпропетровськ (6,08 %), Суми (5,06 %), Одеса (4,23), Тернопіль (4,23 %).

Таким чином, наукові дослідження питань, пов'язаних з ефективним управлінням та використанням ресурсів в Україні є досить різноплановими та привертати увагу значної кількості науковців – кандидатів та докторів економічних наук більше, ніж за 20 спеціальностями.

Російська Федерація Об'єктом аналізу виступає суцільна вибірка дисертаційних досліджень відповідно до електронного каталогу інформаційної бази Російської державної бібліотеки⁴ (далі - РДБ), а також Вищої атестаційної комісії РФ⁵ (далі – ВАК РФ). В результаті вибірки за параметрами – “ресурс”, економічні науки (шифр 08) в інформаційній базі РДБ отримано 471 дисертаційну роботу, а також за результатами вибірки за вказаними параметрами з бази ВАК РФ – 38 робіт. Дисертаційні роботи з даних вибірок виконувалися протягом 1990 – 2010 років. Це дозволяє стверджувати, що протягом останніх 21 років виконано 509 дисертаційні дослідження, які були успішно захищені на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора економічних наук.

Так, найбільша кількість дисертацій за вказаною тематикою виконана в межах спеціальності 08.00.05 “Економіка і управління національним господарством”, а саме 362 роботи, що становить 71,12 % від загальної кількості захищених робіт (табл. 3). Суттєве значення показника є закономірним, зважаючи на те, що в межах даної спеціальності ресурси є одним з основних об'єктів, що розглядається. В даній спеціальності розглядаються всі існуючі види економічних ресурсів, а також нові види ресурсів, які пропонуються дослідниками до включення до складу. Увага звертається не тільки на сутність та ідентифікацію різних видів ресурсів, але й на проблеми пов'язані з їх використанням, оцінкою ресурсного потенціалу підприємств та методи впровадження та підтримки ресурсозбереження та ресурсозабезпечення.

Значну кількість дисертацій виконано за спеціальністю 08.00.10 “Фінанси, грошовий обіг та кредит” – 50 робіт, що складає 9,84 %. Як і в Україні, актуальними питаннями в для науковців Російської Федерації (далі – РФ) є фінансові та інвестиційні ресурси, включаючи грошові кошти, як особливий вид економічних ресурсів.

За спеціальністю 08.00.01 “Економічна теорія” виконано 34 роботи, що становить 6,68 %. Представниками даної спеціальності розглядаються питання появи та розвитку ринків ресурсів, а також проблеми економічних проявів гендерної асиметрії на ринку трудових ресурсів (Н.Т. Аксіва), час в системі економічних ресурсів постіндустріального суспільства (А.І. Баскін), нефізичний капітал в структурі економічних ресурсів і факторів виробництва (К.С. Булдаков), розвиток наукового знання як ресурсу сучасної економіки (М.Ю. Варавва), макроекономічні тенденції розвитку ринка освітніх ресурсів (О.Н. Геворкян) , трудові ресурси в умовах переходу до постіндустріального суспільства (І.Б. Копенкіна), здоров'я - соціально-ринковий ресурс життєздатності економіки (Т.Л. Лепихіна), мале підприємство як господарський ресурс (А.В. Смирнов) та ін.

⁴ Відповідно до даних системи каталогів авторефератів та дисертацій Російської державної бібліотеки національної [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://sigla.rsl.ru/>

⁵ Відповідно до даних Вищої атестаційної комісії Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу vak.ed.gov.ru/

Таблиця 3. Групування дисертаційних досліджень, захищених в Російській Федерації за 1991-2010 рр. на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук з питань ресурсів

Шифр	Назва	Кількість, шт.	Питома вага, %	Автор
1	2	3	4	5
Економічні науки				
08.00.01	Економічна теорія	34	6,68	Аксіїва Н.Т., Баїшев М.А., Баскін А.І., Бризгаліна О.В., Букварева О.В., Булдаков К.С., Варавва М.Ю., Варзін В.В., Воронков С.Г., Ганюта О.Н., Геворкян О.Н., Гойхман М.М., Грязнов М.Б., Грянченко Т.В., Іщенко М.В., Кесаїв К.В., Кильдюшевский М.В., Клейман А.В., Копенкіна І.Б., Лепихіна Т.Л., Майоров Д.Г., Модебадзе Н.П., Нуримухаметов Р.М., Обидов Ф.С., Семикіна О.Ф., Смирнов А.В., Сокольніков С.В., Соловьєва О.Л., Тарханов М.С., Теплов О.О., Фарафонов Ю.Я., Щербаков О.А., Луховська О.К., Ващенко А.А.
08.00.03	Історія національної економіки	1	0,20	Ісаєва Ю.О.
08.00.04	Регіональна економіка	3	0,59	Байжанов С.Х., Галимова Г.А., Кутуїва Л.В.
08.00.05	Економіка і управління національним господарством	362	71,12	Авилушкіна М.В., Адамкович А.В., Адирхаїв О.Г., Ажогіна Н.Н., Акопов А.Б. Алексєєва Л.В., Али-Заде Б.Г., Альхимович І.Н., Анненкова О.Ю., Арашуков Р.Т., Аширбаєва К., Ашмарина С.І., Бабаєва З.Ш., Бабіна О.Н., Балбеков А.І., Баннікова І.В., Бараненко С.П., Бардаль А.Б. Барсукова О.В., Белецька Т.Н., Берберян А.Г., Бланк І.О., Блау С.Л., Бороздін А.В., Боташев В.Х. Булавин Д.В., Булатова Е.І., Бурмакіна М.В., Бурмакіна Н.І., Бизова І.О., Бистряков О.Я., Варламова О.А., Вароко А.Ш. Васнев С.А., Вашкелевич В., Ведешина Г.В., Виноградов С.В., Волков Є.В., Волкова Д.К., Воробьєва Д.А., Ворфоломеїв В.В., Гавинський Д.Ю., Гамаюнова О.О., Ганич Я.В., Галазова М.В. Гатов М.С., Гетун Д.К., Гилева Т.А. Глаголева Н.Н., Гладишева А.В., Глазунова О.А., Голіков Д.П., Горанов А.І., Гордієнко С.В., Горобец Ж.А., Горохова А.Є., Гофман Д.К., Грачев А.Н., Грибанов І.О., Гридасов А.Ю., Грик Я.Н., Губарів Є.В., Гурєєва О.Г.

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
				<p>Гурнович К.В., Гуртов В.К., Дабиєв Д.Ф., Давлатов Х.М., Давидкін І.Є., Дао Ши Вионг, Дармилова Ж.Д., Двинский М.Б., Дерягін Л.В., Джанібеков К.Х., Джошибаїв Р.С., Доброхліб В.Г., Додонова А.А., Драчева Я.В., Дуплін В.В., Дирка С., Єлисеїва С.В., Єреміна О.І., Єрофеїва К.В., Єсин Є.Ю., Жечков М.О., Жуков К.А., Жукова Т.В., Жумабаїв К., Журавлева І.В., Зайналабидов М.С., Зайніїв Т.Р., Зиятдінов Ф.С., Злобін Р.З., Зоткін О.А., Ібрагімова Г.М., Іванов С.П., Іванова-Швець Л.Н., Іваньківський С.Л., Ізатов В.А., Ілюхіна С.В., Ілїн С.А., Ісаєв О.І., Іценков О.О., Каверзін С.А., Казієв В.М., Казначіївська А.Є., Капелюшний Е.Д., Карайчів О.С., Карасів О.С., Карманова О.В., Качалов С.І., Каюков О.В., Квитківська В.П., Кисельова С.П., Кичина О.В., Клейнхоф І.А., Кобелева Н.І., Ковальов О.М., Коваленко Р.М., Ковельський В.В., Козлова М.В., Колесніков М.Г., Коломенський С.В., Колпакова І.О., Комарова М.Є., Корнева Т.Г., Корнієва О.М., Корнієва З.П., Корнілова Н.І., Коробейніков І.О., Коробочкіна Н.В., Костусенко І.І., Кочегаров А.Д., Кривов Є.С., Кудрявцов М.Г., Кудрявцова О.В., Кузнецова І.В., Кукліна Є.А., Кулагін В.С., Кулікова Н.В., Кульдюкова І.В., Купряєва М.М., Кубинська В.Є., Лазарів Г.Г., Ласточкін Ю.В., Латкін К.О., Левченко В.О., Леліков К.Ю., Ливши Л.Б., Лиджиїв Т.О., Лонге Д.І., Литвинов І.О., Логвінов Д.О., Логінов В.Г., Логінов Д.М., Локтьова Г.Є., Ломакін С.В., Лохіна І.М., Лукін Д.М., Луняков М.О., Любаненко А.В., Маєвський Д.П., Макаренко Н.Ф., Макаров А.В., Максимова М.М., Малієва Т.В., Маклерів Ф.В., Малодушева Г.А., Мамлієва Е.Р., Марковина К.В., Марківська Л.І., Марусиніна О.Ю., Марченко Ю.О., Массеров Д.О., Матушкін М.О., Матюшин М.В., Аушева З.А., Маханько Г.В., Меджидова М.Н., Мельник О.А., Мельников Б.І., Мельников І.О., Мішкова Д.А., Міщеряков Г.П., Микитчук Ю.П., Миронова Л.В., Митьков С.О., Мишкова Н.А., Мозголіна Л.В., Мукачів Т.А., Мураїв І.Г., Мусин М.М., Мизніков О.О., Мильнік О.В., Наумова Ю.В., Немова О.Г., Ніязов М.А., Микитіна І.В., Никишкіна Г.В., Миколаїв О.В., Ніфаєва О.В., Новикова К.С.</p>

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
				<p>Овчиннікова І.С., Овчиннікова Н.Г., Оганесян Л.Л., Огоїв З.У., Одінцов В.О., Ойенде А.А., Окоміна К.А., Олейнік Є.В., Оніпоги З.О., Гасан К.О., Остапцова О.Є, Осташков О.В., Пантелієва О.О., Паничів О.Ю., Пастухова О.О., Пасинкова О.М., Пащина Є.В., Певзнер Є.П., Петимко А.М., Петров І.К., Петров К.О., Петрухіна Т.Ю., Пігунова М.В., Пляскіна Н.І., Подболотова Л.П., Поддубний Є.М., Позднякова Ю.В., Полбицина Л.Г., Поломошнова В.А., Поляков О.В., Поносова С.І., Попков О.О., Попов О.С., Попова Л.А., Попова Н.Є., Попов-Дюмін Б.Д., Потапов О.В., Потапов О.П., Разет С.А., Ракант Є.М., Рахимов Д.О., Репніков Д.О., Руденко О.О., Руссова І.Г., Ручинська В.О., Рибаківа О.С., Риков Д.Л., Савельєв А.С., Салтикова Ю.А., Сафронов С.В., Сейкенов Б.Е., Семенов В.П., Сергієва Т.П., Сергієва Т.Ю., Сімаков І.Г., Слета О.Д., Сметанін В.В., Смирнова Л.В., Солдатов А.С.М., Сологубова М.В., Солодова Н.Г., Соломанидіна Т.О., Спасова А.В., Стексова С.Ю., Стецюк Н.М., Стручкова Є.В., Султанов М.М., Супрунчик Н.О., Сухомлин В.П., Сухомлинова Н.Б., Таболякова О.О., Тавбулатов А.А., Таран С.В., Таранов О.В., Татаренко В.І., Тебякін А.О., Теміраєва А.В., Теплова Л.Є., Тімкова Н.Ф., Тоджзод Д.Х., Токарів А.М., Тоскуніна В.Є., Трукова О.І., Тулугурова К.В., Турбабіна О.В., Урусова С.В., Усенко А.В., Усов Д.Л., Уткіна І.Л., Файзулін Р.Р., Фатихова І.Н., Федоров М.Ф., Федорова Н.В., Федорова Т.М., Французова М.О., Фютік І.Г., Хадикін О.В., Хайруліна О.І., Харитонов О.В., Харламов В.І., Харткамп В.Й., Хасай М.Ю., Хачетлова О.Р., Хежев А.М., Хімочка В.С., Хисаєва А.І., Хозяїнов С.В., Чекунков С.О., Черноусова Н.А., Черних Г.І., Чжан Б., Чибис Є.В., Чилилов А.М., Чубуков О.П., Шадоба О.М., Шов М.З., Шаталова Т.М., Шевцов В.Р., Шелехов С.Ю., Шиганова А.В., Шмирін О.К., Шпагіна І.Є., Шубенкова Є.В., Шульгін Д.Б., Шустов Є.С., Щекотихін Д.Ю., Щербakov О.В., Еленберг М.В. Эфендіїв І.І., Эфендієва А.А., Юдаєв М.М., Ягудіна Л.Ш., Ялюкова Г.К., Янігін В.Ю., Яцкевич І.А., Грабовий К.П., Пархомчук М.А., Катуніна І.В., Лаврищева О.Є., Лаврова Т.А., Погребняк Р.Г., Лазарева О.І., Богатирев А.В., Гальцева Н.В.</p>

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
				Шульгин Д.Б., Пак Хе Сун, Євсєєв В.О., Логинов В.Г., Чилилов А.М., Дирка С., Баликоїв А.А., Тарасов О.С., Кудрявцева О.В., Дармилова Ж.Д., Куклина Є.А., Гринь А.М., Мальцев К.В., Гридин В.Г., Гилєва Т.А., Иханбай Хижабайгін
08.00.06	Логістика	1	0,20	Байкуатова К.Ш.
08.00.07	Економіка праці	3	0,59	Гурбаїв О.М., Камитова Г.Т., Самєдов Є.Ш.
08.00.10	Фінанси, грошовий обіг та кредит	50	9,84	Абдуллаїв Ш.Є., Аванєсов О.Г., Акімова Т.В., Аплєнов Ю.О., Антонов Д.П., Баранов М.Н., Бергаль Є.В., Беспамятнова Л.П., Бойко І.О., Бриль Д.В., Васильєва І.В., Гриднев І.В., Джумов О.М., Захарова І.О., Калиненко І.О., Кєштов М.М., Китаїв О.О., Козаєва О.Т., Крилова О.В., Кулягіна Є.О., Курилов Р.Є., Курочкін О.В., Лємжина Л.В., Лисицька Т.С., Магомєдов М.М., Мазлоєв Р.Б., Мартинова Т.М., Мясєїдов С.О., Ніколов З.Б., Павлов О.Н., Павлова С.В., Полякова О.О., Рогальська Н.О., Рудська Е.М., Русин С.О., Сисєїва О.Ф., Серєда О.А., Фоменко І.І., Храмова Т.В., Храмова Т.М., Чєрджисєва І.О., Шатохіна З.О., Ширяєв В.П., Яруніна А.Г., Юдин Є.А., Хубаєв Т.О., Джумов О.М., Мельнов Д.В., Сисєєва О.Ф., Клєчкова Н.В.
08.00.12	Бухгалтерський облік і статистика	17	3,34	Ареф М.О., Бакуліна Г.М., Башірова М.Я., Герасімова О.Б., Гуржіїв О.Н., Діанов Д.В., Євстафьєєва О.М., Емельянова Т.В., Колчєїва О.О., Куліков О.А., Лєонова І.І., Максимов Ю.І., Мєйрисєва М.А., Новодєворський В.Д., Тарасова С.О., Устьянцєв Є.О., Шємакіна Н.О.
08.00.13	Методичні та інструментальні методи економіки	10	1,96	Веронська М.В., Гребєнников В.Г., Калініченко Н.Н., Львович Е.М., Миляєв Д.В., Ніколаєв А.Ю., Протасов Д.М., Титарєв Д.Л., Садов С.Л., Жихарєв О.П.
08.00.14	Світова економіка	8	1,57	Адєль Н.М., Ахметова Т.А., Батізі А.Е., Газєїв А.В., Михайлов О.В., Мохамєд Фадєль М.А., Токанов Г.В., Фролова Е.Д.
08.00.19	Економіка природо використання та охорона навколишнього середовища	1	0,20	Жибоїдов В.Г.

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
08.00.28	Організація виробництва	1	0,20	Іванов В.В.
08.00.30	Економіка підприємництва	2	0,40	Ардзинов В.Д., Бродский Н.Ю.
08.00.01, 08.00.05	Економічна теорія / Економіка і управління народним господарством	3	0,59	Лапин Н.М., Петухова І.Ю., Шаркова А.В.
08.00.05, 08.00.13	Економіка і управління національним господарством / Методичні та інструментальні методи економіки	3	0,59	Наумов С.М., Палагутін О.Г., Попок Л.Є.
08.00.05, 03.00.16	Економіка і управління національним господарством / Екологія	1	0,20	Анненков П.М.
08.00.05, 08.00.10	Економіка і управління національним господарством / Фінанси, грошовий обіг та кредит	8	1,57	Безсмертна В.Ф., Конюшевська Д.В., Муратова М.С., Соленов О.О., Терентева І.В., Чепурнов Є.Л., Шохін М.М., Эльканов Р.Х.
08.00.13, 11.00.11	Методичні та інструментальні методи економіки і охорона навколишнього середовища / Раціональне використання природних ресурсів	1	0,20	Косолапова Н.О.
Разом		509	100	

В межах спеціальності 08.00.12 *"Бухгалтерський облік, статистика"* захищено 17 дисертаційних робіт (3,34 %), в тому числі 2 дисертації на здобуття доктор економічних наук. Хоча кількість таких робіт, в порівнянні з загальною кількістю вибірки, є незначна, проте, актуальність питань за таким видам ресурсів, як матеріальні, фінансові та інформаційні за даною спеціальністю зберігається.

По 1 роботі виконано за спеціальностями 08.00.03 *"Історія національної економіки"* (Ю.О. Ісаєва), 08.00.06 *"Логістика"* (К.Ш. Байкуатова), 08.00.19 *"Економіка природовикористання та охорона навколишнього середовища"* (В.Г. Жибоїдов), 08.00.28 *"Організація виробництва"* (В.В. Іванов) та на перетині двох спеціальностей 08.00.05, 03.00.16 *"Економіка і управління національним господарством"* і *"Екологія"* (П.М. Анненков) і 08.00.13, 11.00.11 *"Методичні та інструментальні методи економіки і охорона навколишнього середовища"* і *"Раціональне використання природних ресурсів"* (Н.О. Косолапова).

За спеціальностями 08.00.04 *"Регіональна економіка"*, 08.00.07 *"Економіка праці"* та на перетині спеціальностей 08.00.01, 08.00.05 *"Економічна теорія"* і *"Економіка і управління народним господарством"*, 08.00.05, 08.00.13 *"Економіка і управління національним господарством"* і *"Методичні та інструментальні методи економіки"* захищено по 3 дисертаційні роботи.

Проблеми розробки підходів та методів оптимізації, розвитку та прогнозування економічних ресурсів на рівні регіону та окремого підприємства досліджувалися у 10 дисертаціях (1,96 %), виконаних в межах спеціальності 08.00.13 *"Методичні та інструментальні методи економіки"*.

2 дисертаційні роботи (0,40 %) присвячені методології формування маркетингу трудових ресурсів в системі підприємництва та формуванню і використанню фінансових ресурсів підприємства-монополіста в умовах регулювання цін (тарифів) – виконувалися в межах спеціальності 08.00.30 *"Економіка підприємництва"*.

По 8 дисертацій захищено за спеціальностями 08.00.14 *"Світова економіка"*, де розглядалися проблеми розвитку відносин РФ з іншими країнами в напрямі використання економічних ресурсів та на перетині спеціальностей 08.00.05, 08.00.10 *"Економіка і управління національним господарством"* і *"Фінанси, грошовий обіг та кредит"*.

Виходячи з проведеного аналізу дисертацій в межах виділених спеціальностей, можемо стверджувати, що питання управління та використання ресурсів розглядаються багатьма науковцями. В частині розгляду зазначених питань представниками спеціальності 08.00.12 *"Бухгалтерський облік, статистика"* спостерігаються якісно нові для України тематика наукових досліджень та вирішення піднятих проблем на фоні незначної кількості дисертацій.

Наступним етапом дослідження є вивчення динаміки виконаних дисертаційних досліджень в Російській Федерації (рис. 3).

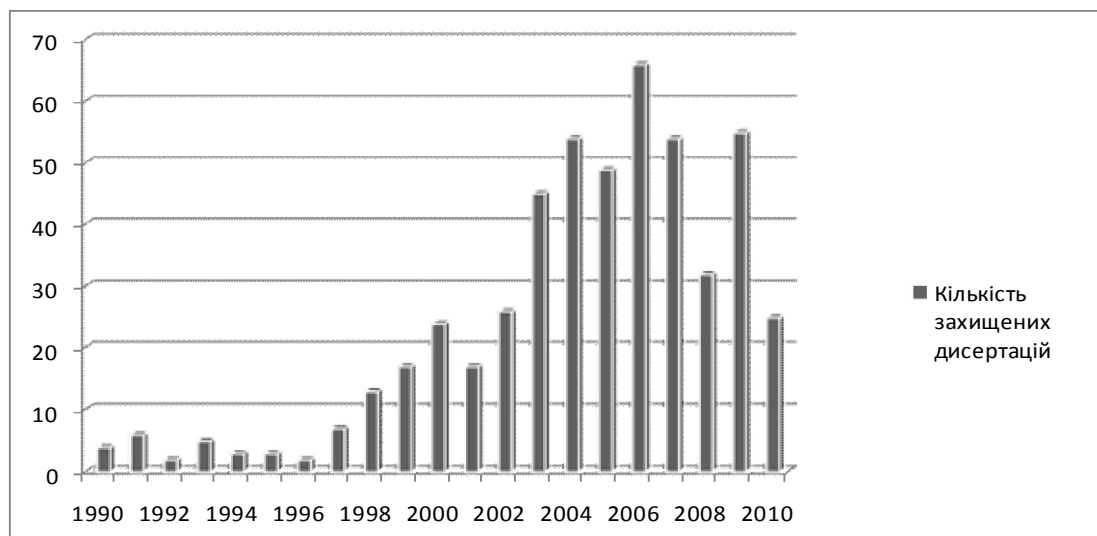

Рис. 3. Динаміка дисертаційних досліджень, захищених в Російській Федерації за 1991-2010 рр. на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора економічних наук з питань ресурсів

За даними рис. 4 можемо спостерігати значне підвищення зацікавленості дослідників до питань ресурсів починаючи з 1998 року. Це може бути пов'язане з підвищенням активності розвитку ринків ресурсів, які розширюють свої межі не тільки в середині країни але й за її межами. Зокрема, посилення економічних взаємовідносин з приводу формування та використання різних видів ресурсів. Найбільша кількість робіт захищена в 2006 р., такі ж високі показники залишаються і до 2009 року. В 2010 році захищено лише 25 робіт, проте така кількість пов'язана з неповним формуванням електронного каталогу дисертацій за 2010 рік. Тобто, на сьогоднішній день залишається велика актуальність даного питання в РФ, зважаючи на тенденцію років.

Аналіз географії захисту наукових досліджень дає можливість виокремити найбільші наукові центри РФ (рис. 4).

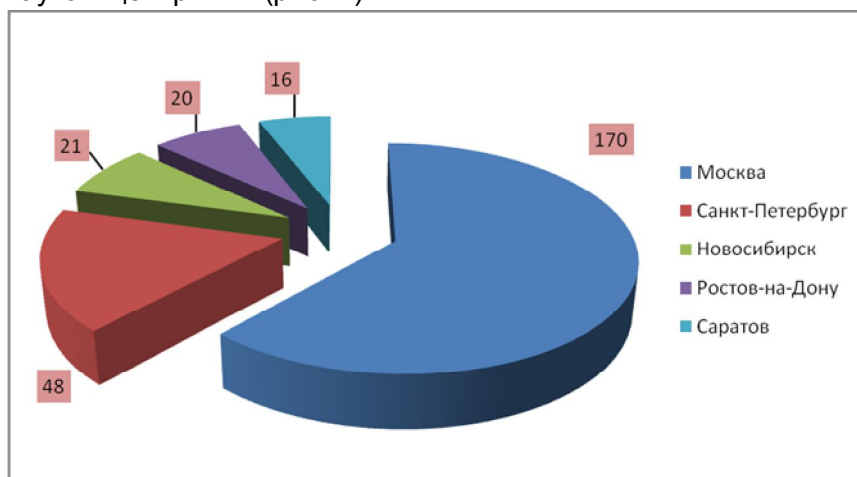

Рис. 4. Географія захисту дисертаційних досліджень, захищених в Російській Федерації за 1991-2010 рр. на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора економічних наук з питань ресурсів за виділеними найбільшими науковими центрами

В загальному наукові дослідження з питань ресурсів виконувалися і захищалися у 73 містах Російської Федерації. Проте, серед них чітко виділяються найбільші наукові центри. Так, за проведеним аналізом, виокремлено 5 таких міст. Найбільша кількість дисертацій із зазначеної проблематики захищена в Москві – 170 робіт, що становить 33,40 % їх загальної кількості. Серед інших міст виділено: Санкт-Петербург (9,43 %), Новосибірськ (4,13 %), Ростов-на-Дону (3,93 %) і Саратов (3,14 %).

Наступним етапом дослідження є аналіз захищених дисертацій з проблем ефективного управління і використання ресурсів в розрізі присвоєння наукових ступенів (таблиця 4).

Таблиця 4. Групування дисертаційних досліджень, захищених в Російській Федерації за 1991-2010 рр. з питань ресурсів в розрізі наукових ступенів

Шифр	Спеціальність	Науковий ступінь	Кількість, шт.
1	2	3	4
08.00.01	Економічна теорія	Д.е.н.	4
		К.е.н.	30
<i>Разом по спеціальності</i>			34
08.00.03	Історія національної економіки	Д.е.н.	-
		К.е.н.	1
<i>Разом по спеціальності</i>			1
08.00.04	Регіональна економіка	Д.е.н.	-
		К.е.н.	3
<i>Разом по спеціальності</i>			3
08.00.05	Економіка і управління національним господарством	Д.е.н.	61
		К.е.н.	301
<i>Разом по спеціальності</i>			362
08.00.06	Логістика	Д.е.н.	1
		К.е.н.	-
<i>Разом по спеціальності</i>			1
08.00.07	Економіка праці	Д.е.н.	-
		К.е.н.	3
<i>Разом по спеціальності</i>			3
08.00.10	Фінанси, грошовий обіг та кредит	Д.е.н.	9
		К.е.н.	41
<i>Разом по спеціальності</i>			50
08.00.12	Бухгалтерський облік, статистика	Д.е.н.	2
		К.е.н.	15
<i>Разом по спеціальності</i>			17
08.00.13	Методичні та інструментальні методи економіки	Д.е.н.	3
		К.е.н.	7
<i>Разом по спеціальності</i>			10
08.00.14	Світова економіка	Д.е.н.	3
		К.е.н.	5
<i>Разом по спеціальності</i>			8
08.00.19	Економіка природо використання та охорона навколишнього середовища	Д.е.н.	-
		К.е.н.	1
<i>Разом по спеціальності</i>			1
08.00.28	Організація виробництва	Д.е.н.	1
		К.е.н.	-
<i>Разом по спеціальності</i>			1
08.00.30	Економіка підприємництва	Д.е.н.	1
		К.е.н.	1
<i>Разом по спеціальності</i>			2
08.00.01, 08.00.05	Економічна теорія / Економіка і управління народним господарством	Д.е.н.	1
		К.е.н.	2
<i>Разом по спеціальності</i>			3

Продовження табл. 4

1	2	3	4
08.00.05, 08.00.13	Економіка і управління національним господарством / Методичні та інструментальні методи економіки	Д.е.н.	-
		К.е.н.	3
<i>Разом по спеціальності</i>			3
08.00.05, 03.00.16	Економіка і управління національним господарством / Екологія	Д.е.н.	-
		К.е.н.	1
<i>Разом по спеціальності</i>			1
08.00.05, 08.00.10	Економіка і управління національним господарством / Фінанси, грошовий обіг та кредит	Д.е.н.	1
		К.е.н.	7
<i>Разом по спеціальності</i>			8
08.00.13, 11.00.11	Методичні та інструментальні методи економіки і охорона навколишнього середовища / Раціональне використання природних ресурсів	Д.е.н.	-
		К.е.н.	-
		К.т.н.	1
<i>Разом по спеціальності</i>			1
Разом			509

Відповідно до таблиці 4 за період, що аналізується, 82,51 % робіт захищено на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, що в кількісному виразі становить 420 робіт, та 17,29 % робіт від загального обсягу вибірки захищено на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, що становить 88 робіт та 1 робота захищена на здобуття ступеня кандидата технічних наук, оскільки дана робота виконувалася на перетині економічної і технічної спеціальності.

Отже, в цілому в Російській Федерації питання, пов'язані з ресурсами, широко розглядаються за всіма економічними спеціальностями.

Останнім етапом проведення бібліографічного аналізу є визначення видів ресурсів та ключових словосполучень зі словом "ресурс", за яким проводилися наукові дослідження в Україні та Російській Федерації (табл. 5).

Таблиця 5. Групування дисертаційних досліджень захищених в Україні та Російській Федерації за 1991-2010 рр. на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук з питань ресурсів за видами ресурсів та ключовими поняттями дослідження

№ з/п	Об'єкт, що досліджується	Кількість авторефератів		Загальна кількість, шт.	Питома вага, %
		Україна	РФ		
1	2	3	4	5	6
1	Банківські ресурси	5	5	10	1,13
2	Бюджетні ресурси	1	5	6	0,68
3	Виробничі ресурси	11	9	20	2,25
4	Водні ресурси	6	7	13	1,47
5	Державні ресурси	-	4	4	0,45
6	Економічні ресурси	2	8	10	1,13
7	Земельні ресурси	28	29	57	6,43
8	Інвестиційні ресурси	24	34	58	6,54
9	Інноваційні ресурси	-	3	3	0,34
10	Інтелектуальні ресурси	3	8	11	1,24
11	Інформаційні ресурси	6	11	17	1,92
12	Кредитні ресурси	5	3	8	0,90
13	Нафтогазові ресурси	-	12	12	1,35
14	Природні ресурси	6	9	15	1,69
15	Матеріальні ресурси	16	17	33	3,72
16	Матеріально-технічні ресурси	4	6	10	1,13
17	Нафтові ресурси	-	2	2	0,23
18	Лісові ресурси	10	8	18	2,03

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5	6
19	Людські ресурси	8	19	27	3,04
20	Мінеральні ресурси	–	5	5	0,56
21	Паливно-енергетичні ресурси	6	9	15	1,69
22	Рекреаційні ресурси	3	–	3	0,34
23	Територіальні ресурси	3	–	3	0,34
24	Трудові ресурси	44	40	84	9,47
25	Фінансові ресурси	64	44	108	12,18
26	Ресурс	9	17	26	2,03
27	Інші види ресурсів ⁶	23	50	73	8,23
28	Ресурсна база	1	11	12	1,35
29	Ресурсне забезпечення	13	17	30	3,38
30	Ресурсозбереження	17	19	36	4,06
31	Ресурсний підхід (метод) до дослідження	–	8	8	0,90
32	Ресурсний потенціал	28	35	63	7,10
33	Виробничо-ресурсний потенціал	5	–	5	0,56
34	Ефективне використання ресурсів	1	4	5	0,56
35	Раціональне використання ресурсів	–	2	2	0,23
36	Розвиток ресурсно-орієнтованих регіонів	–	10	10	1,13
37	Обмеженість ресурсів	–	3	3	0,34
38	Природо-ресурсний потенціал	8	5	13	1,47
39	Управління ресурсами	7	6	13	1,47
40	Інші ⁷	11	25	36	4,04
Разом		378	509	887	100

Найбільшу кількість наукових робіт присвячено фінансовим ресурсам. За даним видом ресурсів було захищено 108 робіт, що становить 12,18 % від загальної кількості. Зокрема, висвітлювалися питання, щодо їх формування (мобілізації) та використання як суб'єктами господарювання так і на рівні держави в цілому.

Також серед дисертаційних робіт актуальності набули дослідження, присвячені трудовим ресурсам, які становлять 9,47 %, тобто 84 роботи. За даною тематикою розглядалися питання формування, управління та

⁶ До інших видів ресурсів віднесено: вторинні ресурси, позикові, додаткові, екологічні, технічні, рослинні, сировинні ресурси, недеревинні ресурси лісу, біоенергетичні, енергетичні, рибогосподарські, радіочастотний, консалтингові, знання, буровугільні, нематеріальні, агропродовольчі, експортні, соціальні/ водно-земельні ресурси, кредитно-інвестиційні, репутаційні, матеріально-енергетичні ресурси, технологічні, інформаційно-комунікаційно-технологічні, товарні, продовольчі, освітні, підземні, страхові, внутрішні соціальні, внутрішньо регіональні, пенсійні, підприємницький, відновлювальні, податкові, національні, газові, промислові, енергоресурси, м'ясні, фінансово-бюджетні, організаційно-економічні, владний ресурс, освіта як ресурс, стратегічний ресурс, зовнішні ресурси, здоров'я як ресурс, інтернет ресурс.

⁷ До інших віднесено: економія, ресурсовикористання, обмеженість ресурсів, ресурсоємність, моделювання ресурсних можливостей, ресурсна стратегія, інвестиційно-ресурсний потенціал, природно-ресурсний фактор в структурі національного багатства, ресурс стратегічної стійкості, туристично-ресурсний потенціал, ресурсно технічний аспект виробництва, специфікація ресурсів, залучення ресурсів, ресурсно-виробничі утворення, перерозподіл ресурсів, ресурсна політика, ресурсоенергоефективність, планування ресурсів, ресурсодобувні підприємства, ресурсомісткість, ресурсні цикли, ресурсні ризики.

ефективного використання трудових ресурсів. Також, досить часто науковцями розглядаються інвестиційні ресурси (58 робіт, що становить 6,54 %). Актуальними, як в Україні так і в РФ, є наукові дослідження, присвячені земельним ресурсам – 57 робіт (6,43 %), матеріальним ресурсам – 33 (3,72 %), виробничим ресурсам – 20 робіт (2,25 %), лісовим ресурсам – 18 (2,03 %).

Що стосується таких видів ресурсів, як державні, інноваційні, нафтогазові, нафтові та мінеральні, то вітчизняними науковцями вони не розглядалися. Увага до питань нафтогазових та мінеральних ресурсів в РФ є закономірно, оскільки цьому сприяє забезпеченість країни даним видом ресурсів. Натомість територіальні та рекреаційні ресурси досліджувалися тільки в Україні, хоча і в невеликій кількості (по 3 роботи).

Ресурси в цілому розглянуто у 26 роботах науковців, у тому числі вітчизняних (9 робіт) та російських (17 робіт), а також економічні ресурси в цілому – 10 робіт, що становить 1,13 % , серед яких 2 захищено в Україні, 8 – у Російській Федерації.

В ході проведеного дослідження виділено також ряд ключових словосполучень зі словом “ресурс”, в розрізі яких проводилися наукові дослідження. Зокрема, ресурсна база, ресурсне забезпечення, ресурсозбереження, ресурсний підхід (метод) до дослідження, ресурсний потенціал, виробничо-ресурсний потенціал, ефективне використання ресурсів, раціональне використання ресурсів, розвиток ресурсно-орієнтованих регіонів, обмеженість ресурсів, природо-ресурсний потенціал та управління ресурсами та інші.

Із зазначеної сукупності виділених словосполучень найбільш повторюваним є дослідження ресурсного потенціалу. Питання формування, оцінки та ефективності використання ресурсного потенціалу піднімалися науковцями в 63 дисертаційних роботах, що становить 7,10 %. Спостерігається також тенденція до звуження об'єкт дослідження до виробничо-ресурсного потенціалу або природно-ресурсного потенціалу. Зокрема, проблемні питання виробничо-ресурсного потенціалу виділено та досліджено лише українськими науковцями в кількості 5 робіт (0,56 %), а природо-ресурсний потенціал – 8 українськими та 5 російськими науковцями, що становить 1,47 %.

Актуальними серед науковців як України так і Росії є питання ресурсного забезпечення та ресурсозбереження. Так, проблеми ресурсного забезпечення розглядалися в 13 роботах вітчизняних науковців та 17 роботах науковців РФ, що в загальній кількості становить 30 дисертацій (3,38 %). Ресурсозбереження і його впровадження з метою підвищення ефективності виробництва продукції та діяльності підприємства досліджувалося в 17 українських наукових роботах та 19 російських, що в цілому складає 4,06 %.

Такі поняття, як ресурсна база, ресурсний підхід (метод) дослідження певних питань, раціональне використання ресурсів, ресурсно-орієнтовані регіони та обмеженість ресурсів в наукових роботах України майже не досліджувалися, проте російські дослідники приділяли їм значну увагу.

Для формування більш повного уявлення про дослідження тих або інших понять за ключовим словом “ресурс” необхідно звернути увагу на роки їх захисту. Об'єктом дослідження за період 1991-1998 рр. були переважно земельні, лісові та матеріальні ресурси. Після 1998 року значно підвищується уваги до дослідження банківських і фінансових ресурсів. Таку актуальність до даних питань можна

пояснити, реформуванням фінансового та банківського секторів, внаслідок хвилі економічної кризи, яка припадає на цей період. Також у зв'язку з тим, що однією з головних причин кризи 1998 року стало падіння ціни на енергоресурси, зокрема нафту, увага науковців значною мірою була спрямовано на дослідження паливно-енергетичних ресурсів.

Починаючи з 2000 року активно досліджуються людські та трудові ресурси, що пов'язано з надання даним ресурсам важливої ролі у процесі господарської діяльності. В останні роки активно досліджуються, такі види ресурсів як інформація, інтелектуальні та інвестиційні ресурси.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз та структурно-динамічна систематизація дисертаційних робіт, захищених в Україні та Російській Федерації протягом 1990-2010 рр. на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук з проблем ресурсів показали поширеність даної проблематики серед науковців.

1. Бібліометричний аналіз наукових досліджень з проблематики ресурсів за економічними спеціальностями дає підстави стверджувати, що вказана проблематика широко представлена і розглядалася науковцями за переважною більшістю економічних спеціальностей як в Україні, так і в Російській Федерації. Аналіз динаміки проведених досліджень вказує на періодичне зростання кількості захищених дисертаційних робіт в Україні та Російській Федерації.

2. Аналіз географії наукових видань періоду 1990-2010 рр. з проблем ресурсів дає можливість виділити найбільші наукові центри України (Дніпропетровськ, Донецьк, Київ, Львів, Одеса, Суми, Тернопіль, Харків) та Російської Федерації (Москва, Санкт-Петербург, Новосибірськ, Ростов-на-Дону, Саратов).

3. В результаті проведеного аналізу захищених дисертаційних робіт за видами ресурсів та ключовими словосполученнями зі словом "ресурс" виявлено, що найбільша кількість досліджень присвячена проблемам фінансових та трудових ресурсів, а також ресурсного потенціалу та ефективності його використання.

4. За обліковими спеціальностями захищена відносно незначна кількість робіт (по 17 в Україні та Російській Федерації), однак проблематика, що розглядається науковцями, дає підстави стверджувати про перспективність подальших наукових досліджень щодо проблем ресурсів в сфері бухгалтерського обліку.